

A Wesley János Lelkészképző Főiskola
Ökumenétheológia és Interkulturalitás Tanszéke valamint Vallástudományi Intézete
tudományos szümpozíciót szervez az alábbi címmel:

BŰN-VALLÁS ÉS KEGYELEM

A szümpozíció időpontja 2012 március 16-17-18 (péntek-szombat-vasárnap), helye a Főiskola székháza, 1086 Budapest, Dankó u. 11.

A szümpozíció címe három nagy témára hív meg: bűn, bűnvallás, kegyelem. Ezek nem csak a kereszténység nagy témái. Világvallások és letűnt történelmi vallások egyaránt beszélnek a bűnről, az emberi egzisztencia tragikus voltáról. Ugyanakkor a hétköznapokból mintha kikopott volna e fogalom, az utca embere sokszor nem tud arról, hogy ő bűnös volna. Csak a bírósági krónikák beszélnek a bűnösökről. Vallási, morális, szociális kategória? A bűn egyéni? Társadalmilag meghatározott? Vagy bűnben születünk és át is örökítjük utódainkra? Vannak kollektív bűnök? A bűnvallásnak, akár gyónásként, akár felelősségvállalásként nincs nagy divatja, bár pszichológiai hasznáról még beszélnek, de társadalmi, vagy politikai értelemben sokan nem tartják előnyösnek. Vannak, akik nem tudják a mások bűnét, vagy a saját bűnüket elfelejteni, ragaszkodnak hozzá, szükségük van rá. És vannak, akik a bocsánat szót csak udvariassági kontextusban ismerik. No de mi fedezheti el a bűnt? Az áldozat, szégyen, bűnbánat, vezeklés, mágia? A bűnhődés elhozza, netán ki is kényszeríti a bocsánatot? Segíthetnek-e a rítusok? Átvállalható-e más bűne, és ha igen, hogy lehet azt letudni? A bűnre a társadalom leggyakoribb válasza a büntetés. Bosszú? Megtorlás? Nevelés? Egy speciális – és ritka – válasz a kegyelem. Kinek joga, és kinek lehetősége a bűnök bocsánata, és kinek nem? Normális az, aki nem bünteti meg a bűnt? És mi lesz akkor a bűnössel? És mit szól mindehhez a bűn áldozata?

E témákról évszázadok óta gondolkoznak teológusok, de persze jogászok, pszichológusok, társadalomtudósok, vallástörténészek, etnográfusok, filozófusok, moralisták, írók és más művészek – többé-kevésbé mindenki, aki gondolkozik.

A szümpozícióra vallási/felekezeti hovatartozástól függetlenül tisztelettel meghívjuk és előadásra felkérjük mindazokat, akiknek e témában mondanivalójuk van. Kérjük, barátait, kollegáit is értesítse a szümpozícióról, egyházában, munkahelyén, diákjai között is említse meg. – A szümpozícióon részvételi díjat nem kérünk.

A jelentkezéseket kérjük mielőbb, az 1000-1500 karakteres absztraktot 2011. november 15-ig a wesley.konferencia@gmail.com drótposta címre elküldeni.

Hubai Péter

egyetemi tanár

Vallástudományi Intézet, WJLF

Majsai Tamás

egyetemi tanár

Ökumenétheológia és Interkulturalitás Tanszék, WJLF

dékán

B. Gáspár Judit

pszichoanalitikus

**Javaslatok a bűn fogalmának újragondolásához - teodiceán túl -
léttapasztalati megfontolások és a pszichológiai tapasztalás
nézőpontjából**

(Esszé - vagyis próbálkozás)

Mottó:

"Akár egy halom hasított fa,
hever egymáson a világ,
szorítja, nyomja, összefogja
egyik dolog a másikat
s így mindenik determinált."

/József Attila: Eszmélet/

1. Gondolataim végigtekintését rövid tisztázással kezdeném, melyben egyszerűsége törekedve összehasonlítanám a bűn, a véték és a hiba , valamint a bűntudat, a lelkiismeret és a participáció /részesség/ jelenségének teológiai, filozófiai és pszichológiai megközelítéseit. Laikus használatra tisztázni szeretném az objektív és a szubjektív bűn, a kóros bűntudat és a lelkiismeret, a szándéketikai és következményetikai bűnmegközelítés, valamint a transzcendens és az immanens etika azonosságait és különbségeit.

2. „Istenem! Ne légy te a jóság! Légy te csak az igazságos úr!” /József Attila/

Beszámolnék azokról a tapasztalatokról, melyek feldolgozása számomra alapvetően új, talán egzisztenciálisnak mondható megvilágításba helyezték a bűn tényeit, és túljuttatva teodíceai kérdésfeltevéseimen és lázadásomon, hogyan helyezték radikálisan más perspektívába a jóról és rosszról való gondolkodásomat. Tudniillik, hogy az emberek jó- és rossz-sorsának egyenlőtlen /"igazságtalan"/ eloszlásából, no meg a büntelenség lehetetlenségének, létünk abszurditásainak megtapasztalásából következő düh, lázadás, bűntudat hogyan vezethetett az onnipotenciáról /mindenhatósági vagy kontrollvágyról/ való lemondáson , a tudomásul vételen át a felebarátaim és az önmagam iránti részvét etikájához.

"Zord bűnös vagyok, azt hiszem,
de jól érzem magam.

Csak az zavar e semmiben,
mért nincs bűnöm, ha van."

/József Attila: A bűn./

Végül megkísérek megfontolásokat, ajánlásokat fogalmazni egy erkölcsileg nem nihilista, de a kegyelemnek az emberire lefordítható jegyében álló szóhasználatra. Felteszem magamnak a kérdést, hogyan lehetne túljutnunk a bűn nyárspolgáris, magánerkölcsiség központú, "intimpistáskodó" felfogásán. Hogyan lehetne valóban krisztusi módon összeegyeztetni magunk és mások /sok Más/ szeretetét, megfelelő súlyán kezelve különböző rendű és rangú etikai megfontolásainkat.

"Óh boldog az, kinek van Istene
ki rettenetes és maga a jóság,
kinek sebet kap reszkető keze,
ha leszakítja a tilalmas rózsát."

/József Attila: Óh boldog az.../

Bácskay András

egyetemi adjunktus PPKE BTK Orientalisztikai Intézet Hebraisztika Tanszék

A szakrális vétség és a személyes istenség haragja Mezopotámiában

Az egyén és a személyes védőistenség(ek) közti összefüggésrendszer a mezopotámiai vallás egyik legfontosabb alkotóelemét jelenti, amely a szentélyekben zajló kultuszok mellett alapjaiban határozta meg a mezopotámiai vallás mindennapi gyakorlatát. A személyes védőistensége védelme nélkül az illető kiszolgáltatott volt a démonok támadásaival és az ártó mágia hatásaival szemben. E veszélyt folyamatos bajelhárító rítusokkal lehetett kivédeni. A szöveghagyomány (elsősorban az istenség haragjának lecsendesítésére irányuló imák és az ártó mágiát elhárító *namburbi* rítusok) világosan utal a páciens által elkövetett szakrális vétség, a páciens személyes védőistenének haragja (*kimiltu*, *šibšātu* és *zenû*), illetve az ártó mágia (*kišpu*, *ruḥû* és *rusû*) közötti kapcsolatra. Forrásainkban az elkövetett vétség, a bekövetkező isteni harag és büntetés, a páciens ebből fakadó testi-lelki szenvedése, és az ezzel járó szakrális tisztátalanság lényegében egy összefüggő folyamatként azonosítható. Az előadás során ennek tényezőit vizsgáljuk a mezopotámiai források tükrében.

Boda László

ny. egyetemi tanár, morálteológus

Bűnbánat, kegyelem, emberség

A bűntudat, a bűnbánat és a kiengesztelődés vágya embervoltunk mélyéről fakad. Erről nem csak a vallástörténet tanúskodik az áldozatbemutatókkal. A keresztények hitében Jézus Krisztus kereszthalála jelenti a kiengesztelődést Istennel, bűneinkért. Ugyanakkor a Biblia sokrétűen mutatja be Isten irgalmát a bűnös ember iránt. Maga a „kegyelem” név is erre utal (vö. kegyelmet kérni). Az Evangéliumban a tékozló fiú példabeszéde az, amely a bűnbánatra és Isten megbocsátó irgalmára hangsúlyosan utal. A Keleti Egyház liturgiájára jellemző a többszöri könyörgés: „Uram, irgalmazz”.

Mivel a bűnök megvallása egzisztenciánkba gyökerezik és a lelkiismeret révén általánosan emberi, érthető, hogy pusztán emberileg is nélkülözhetetlen. A családban vagy a különböző közösségekben szinte kényszerhelyzet, hogy a másik vagy a többiek ellen elkövetett hibákat és bűnöket jóvá tegyük a bocsánatkéréssel, a másik felől pedig a megbocsátással. Beszédünk gyakran visszatérő eleme, amikor azt mondjuk: „Bocsánat”. A történelemből pedig az uralkodótól vagy más felettestől való irgalom kérése ismert, főleg halálbüntetés esetén (vö. Gyulai Pál versében Pókainé és a fejedelem „kegyetlen kegyelme”).

A bűnvallásnak, a bűnbánatnak és a megbocsátásnak tehát nem csupán vallási jelentése és jelentősége van. E nélkül rendezett közösségi élet el sem képzelhető. Ugyanakkor érdemes megvilágítani, hogy mi az a többlet, amit ebben a tekintetben a vallás, nekünk közelebbről a keresztény hit jelent. A rajtunk esett sérelmet megbocsátani pusztán emberi természetünk motivációjával nem könnyű. Mai filmekben gyakran visszatér a kifejezés, hogy „Adj még egy esélyt”. Ezzel szemben az Evangéliumból Jézus szavát idézhetjük, amely szerint „hetvenszer hétszer” is meg kell tudni bocsátani, vagyis újra és újra. Ennek azonban a gyónás esetében is feltételei vannak: az őszinte bűnbánat és az elégtétel vállalása.

A bűnvallás és a bűnbocsánat a jog vonatkozásában az igazságszolgáltatás körébe tartozik. A gyilkos őszinte vallomása enyhítő körülmény. A börtönbüntetés éveit humánusan lecsökkenthetik az elítélt jó magaviselete alapján. Ha azonban az

csupán színlelt, a korai szabadon bocsátás, még ha feltételes is, további súlyos bűncselekményeket eredményezhet. A következményeket tehát a megbocsátásnál is figyelembe kell venni.

A Katolikus Egyház gyakorlatához az ún. „fülgónás” is hozzátartozik. Ettől sokan vonakodnak. Van, aki így gondolkodik: „Én egyenesen Istennek vallom meg bűneimet”. Az egyéni gyónás azonban őszinte önfeltárásával esetenként a díjtalan pszichoanalízishez hasonlítható, amelynek „garanciája” van: a feloldozás. Az őszinte bűnvallás és a bűnbocsánat készsége kegyelmi adomány, akkor is, ha csupán lelkiismereti indítás motiválja.

Bolba Márta

evangélikus lelkész, EHE Hittudományi Doktori Iskola

Albert Camus Pestisének teológiai reflexiója

Albert Camus *Pestis* című egzisztencialista regényében a II. világháború bűnét dolgozta fel. A műben szereplő mitologikus kór, a pestis többszintű metaforaként értelmezhető. A pestis jelentheti a betegséget, a szenvedést, az elszakíttóságot, az ítélkezést, a társadalmi mételyt. A hamartiológia a bűnt is több féleképpen érti.

A mű szerkezeti csúcspontján éppen egy keresztalakba vonagló fiú van. Vajon milyen világnézet omlott össze a papban, és mi született benne, amikor az ártatlan szenvedésével szembesült? Az elbeszélő kihívások elé állítja a keresztény teológiát. Miért mondja a papra, hogy „kétes eset”? Talán a másik út révbe érhet? Vajon célt ért-e az ateista jóbarát, aki szent akart lenni?

A városban sokan küzdenek a kór ellen: az orvos, a pap, a bíró, a hivatalnok, az újságíró, a politikus és megannyi önkéntes. Az önkéntesek meglátják a feladatot és kötelességet, melyet a pestis ró rájuk. Fájdalom sokakat ért, a bűnösség vádja csak egy szereplőt sújtott, mert ő kívánta a pestist, hogy titkos bűneit elrejtse a világ elől. Az egyetlen menekülő végül beleőrül a város gyógyulásába.

Boreczky Elemér

PhD

John Wyclif traktátusa az ártatlanságról, az eredendő igazságról, a bűnről és a kegyelemről

John Wyclif traktátusa valamikor a reformáció hajnalcsillaga nagy műve, az isteni és emberi uralomról szóló (*De dominio divini, De civili dominio*) mű megírása előtt, közben vagy annak az isteni parancsolatokról, az isteni, természeti és emberi törvényről szóló második részének (*De mandatis divinis*) függelékeként születhetett valamikor 1376 táján. Wyclif ebben a rövid értekezésben az eredendő igazságból, a természetes és a teremtett (azaz szellemi, spirituális) lét integritásából indul ki. Az eredendő bűnt nem abban látja, hogy a teremtett emberpár a tudásban részesedik, hanem abban a vágyban, ami a tudás megszerzésére és birtoklására irányul, vagyis magának veszi el, ami a közös (univerzális) ember lényege. Wyclif ebben a dolgozatában világosan rekonstruálja az ártatlanság állapotában megnyilvánuló testi és szellemi vágyak természetét, és ebből vezeti le a megdicsőült test eszményét, amely a közös emberben, a "caritas" és a "sciencia" örökké jelen való láncolatában él és támad fel a természetes emberi közösségekben, amelyek eredendően részesednek az isteni kegyelemben. Wyclif szerint az igazság tudható (megismerhető), a szellemi ember léte örök. Műve végén röviden felvázolja ennek a teológiai belátásnak a

következményeit a politikai teológia, a jog és az igazság vonatkozásában: a kereszténység reciprok szolgálat: adósságszolgálat, amely a cserére épül. Isten legjobb szolgálata a természetes közösségi lét, amelyben a szellemi ember *convocatio* nem *congregatio* által jelenik meg. Ebből ered a *doctor evangelicus* máig élő hagyománya, a Szentírás, a "szabad élet" mintakönyvének anyanyelvekre való fordítása és olvasása.

Cseh Borbála

tanár, művészeti kurátor

Bűnös vagyok?

A bűn fogalmának elméleti értelmezése és a konkrét cselekvések esetleges bűnössége között helyezkedik el az ember mindennapi döntéseivel, útválasztásaival. Az egyén bűnös vagy ártatlan mivolta nehezen értelmezhető anélkül a társadalmi közeg nélkül, amelyben élünk, s ebben nemcsak a jelen valóságának kihívásai tartoznak bele, hanem az elmúlt idők tapasztalataihoz való viszonyulás és a jövőbe vetett hit iránti alázat is.

A kegyelem fogalmának értelmezése segíthet a bűnvallás gyakorlati vonatkozásai iránti elvárásaink tisztázásában. Különös tekintettel arra, mennyiben emberi és mennyiben isteni kategória a kegyelem illetve az ehhez való viszonyulás.

Előadásomban néhány emberi szerepet vizsgállok, amelyekbe az egyén helyezkedhet akkor, amikor a közösség illetve a társadalom hagyományos működése megbomlik és döntéseket kell hozni. Olyan dilemmákat mutatok be, amelyek egy rosszra vezető helyzetben a lehetséges jót mutatják fel anélkül, hogy magát a helyzetet megoldhatnák. A tudatos választás és a tudattalan sodródás lehetőségeit meghatározó értékek egyrészt és sztereotípiák másrészt elegendő történelmi tapasztalatokat adtak már az emberiségnek, mégis minden ilyen döntési helyzetet teljesen új és eladdig ismeretlen kihívásként éli meg az, aki belekerül.

Dobos Károly Dániel

egyetemi adjunktus PPKE Hebraisztika Tanszék

Hilchot Tesuvá - A bűnbánat haláchái

(Mózes Maimonidész nézetei bűnről és bűnvallásról)

Mózes Maimonidész (1138–1204) a középkori zsidó gondolkodás legfényesebb csillaga, aki filozófiai jellegű írásai mellett a mai zsidóság számára elsősorban haláchistaként (vallásjogászként) ismert. Nagy haláchikus kompendiuma, a *Misné Tóra* máig tájékozódási pontul szolgál e diszciplína kutatói számára. A könyv egyik nagy újdonsága, hogy szerzőnk a gyakorlatorientált halácha kereteit kitérítve a teljes vallásjogi rendszer elméleti megalapozására is kísérletet tett. Így kaphatott helyet a *Misné Tórában* a korabeli világkép által formált filozófiai istentan és kozmológia, illetőleg morális/etikai kérdések is. Ezt az elvet követve szerzőnk a *Misné Tórában* külön fejezetet szentelt a megtérés halácháinak is. De vajon, miként volt képes Maimonidész e meta-halackikus anyagot a halácha gyakorlatai keretei közé integrálni?

S e kérdés körüljárásával előadásunk univerzális érvényűvé tágul. Hogyan lehetséges az Isten vagy ember ellen elkövetett bűnök szisztematikus teológiailag is nehezen megfogható következményeit, a bűnelkövető egyén vagy a sértett személy, illetőleg közösség számára okozott hátrányt és a jóvátétel lehetséges módzatait a

közember számára is átlátható és követhető „szabályokban” rögzíteni. Vagy még általánosabban: hogyan lehet a „bűn és bűnhődés” témáját az átlagember számára is érthetővé tenni úgy, hogy ugyanakkor elkerüljük a kérdés végzetes leegyszerűsítését, valamifajta „do ut des” paradigma érvényre juttatását.

Fabiny Tibor

egyetemi tanár KRE

Az 51. zsoltár értelmezéstörténete és mai aktualitása

Az előadás „A hét bűnbűnbánati zsoltár” (6, 32, 38, 51, 102, 130, 143) „középsőjének”: a *Miserere mei Deus* értelmezéstörténetének felvillantása által kívánja bemutatni a bűn-vallás-kegyelem témáját. A Szent Ágostonra visszavezetett kánon már a középkorban kialakult, szerepe rögzült a liturgiában, népi szinten kapcsolatba hozták a hét fő bűnnel. A 16. században is számos kommentár született róla, az egyik legjelentősebb Luther 1517-ben megjelent első önálló nyomtatott műve, amely 1525-ig kilenc kiadást is megért. Sok tanulságot mutat a zsoltár angliai hatástörténete: 1508-ban például John Fisher, a katolikus hitéért 1535-ben kivégzett püspök írt róla elmélkedést, amely hét kiadást ért meg 1529-ig. A költő Sir Thomas Wyatt is kiadta őket, John Donne is prédikált róla. Az egyéni bűnvallásban a zsoltáros szavait („Tisztíts meg izsóppal”) Jézus szenvedéstörténetével (Jn 19,29) kapcsolták össze, a „megtört szív” áldozatáról pedig 17. századi embléma-könyvek szólnak. A „megkeményedett szív” valódi bűnbánatra és imádságra való képtelenségét jeleníti meg Shakespeare Claudius figurájában a *Hamlet*-ben. Az előadás végezetül a zsoltár mai aktualitásával kíván foglalkozni, különösen is az „ügynökkérdés” kapcsán.

Friedrich Melinda

PhD hallgató Pécsi Tudományegyetem és PPKE

Káin útja: Budapest – Prága. Otto Gross és Franz Kafka

A pszichoanalitikus, anarchista, kokainista Otto Gross 1917 júliusában együtt utazott Franz Kafkával a Budapestről Prágába tartó éjszakai vonaton. Az átbeszélgetett éjszakát követően Prágában újra találkoztak: egy közös folyóirat alapítását tervezték. Címe *Lapok a hatalmi akarat legyőzéséért* lett volna.

Gross számára a hatalmi akarat az eredendő bűn maga, a tekintélyelv, amelytől az egyes embert a pszichoanalízis hivatott megszabadítani. Kafka számára a hatalmi akarat megtestesülése az apa, aki támlás székében ülve kormányozza a világot.

Előadásomban Kafka *Levél Apámhoz* és Gross *Tiltakozás és morál a tudattalanban* című szövegein keresztül fogom demonstrálni, hogyan vált a hatalmi akarat problémája az egész közép-európai értelmiség közös ügyévé is. E kérdést a Szondi-féle sorsanalízis nézőpontjából fogom megközelíteni.

Gáspár Csaba László

egyetemi docens, Miskolci Egyetem

Bűn - Bűnbánat - Bűnbocsánat - Kegyelem

Lehetséges-e ma beszélni bűnről, bűnbocsánatról, kegyelemről? Értjük-e még egyáltalán a keresztény igehirdetés középponti fogalmait? Mi teszi nehézé, ha nem is

lehetetlenné a mai világban a bűnről, kegyelemről való beszédet? Hogyan nyerhető vissza e teológiai fogalmak eredeti tapasztalati bázisa? Vajon a szekularizációnak nevezett folyamat a szakrálisról való elszakadás és elkülönülés eseménye, melynek során új világ és új világszűrésű emberiség jön létre, vagy inkább a szakralitás emberi tapasztalástörténetének egy fájdalmas szakasza – a Szent hallgatása –, ami nem teszi érvénytelenné a pozitív tapasztalatban gazdag korszak idején kialakított nyelvezetet, de a jelenkor embere már nem abban a nyelvi öltözetben mozog? Konkrét tapasztalat híján az egykori tapasztalat fakasztotta és az évezredek teológiai gondolkodás csiszolta fogalmak lélegeztetőkészülékére kell kapcsolódnia? Egykor a tapasztalat szülte a fogalmakat, vajon képesek a fogalmak tapasztalatot fakasztani?

Gausz András

egyetemi docens, Szegedi Tudományegyetem

A bűn a szavak közé hajítottan

Az előadás három részből áll. Az első rész korunk szóhasználatának kereteit vizsgálja. A második rész a való életből, a filozófiából, illetve a szépirodalomból vett példákkal differenciálja a bűn fogalmát, majd a heideggeri „das Man” világába vezet be. A harmadik rész kiutakat keres a heideggeri, s a honi körülmények (ez a nehezebb) labirintusából.

I

Az ember, mai világunkban, médiumok közé hajítottan [Geworfenheit] él. Szóhasználat (a „szóbeszéd” [Gerede]) döntően a médiumok felügyelete alatt formálódik: értéknek azt tartja, amit az ezek háttérében meghúzódó erők sugallnak neki, bűnnek pedig azt, amit ugyanezek az erők, megdolgozva gondolkodását, bűnként kényszerítenek rá. A hagyományos kultúra alig tud beleszólni a folyamatokba. Hallgat a filozófia is, megszólalásait szigorú akadémiai kontraszelekció felügyeli. Egyedül a válság jelzi, mint valamiféle isteni figyelmeztetés, hogy a dolgok menete, s az intelligencia körül komoly gondok vannak.

II

A második rész a „das Man” diktatúráját mutatja be: azt a folyamatot tárja elénk, amelyben szinte minden bűn „passzív bűn”-né formálódik át, a lelkiismeret elhallgat, a bűntudat érzése pedig mély álomba szenderül. A bűnből szenzáció lesz, média-ügy, vagy egyszerűen csak jogi fogalommá szürkül.

A bűn, a „das Man” fennhatósága alatt nem a bűnöző saját bűne, ő csak leckét mond fel, mert meg akar felelni a médiumok által (a „das Man” által) rá kiszabott elvárásoknak.

III

A harmadik rész kiutat keres a „das Man” diktatúrájából. Az út megtalálása persze nem könnyű. De nem az intellektuális kihívások miatt, hanem azért, mert ehhez a „das Man” diktatúrájából, no, és az általa kreált nyelvből is ki kéne valahogyan kikeverednünk. Saját kulturális közegünkbe kéne valahogyan visszatalálnunk. Ki tudja, tán nem csupán leckerűen felmondott bűnöket kéne ismételtetnünk, de valahogyan az autentikus bűnökről, saját bűneinkről is meg kéne szólnunk.

Gilányi Magdolna

PPKE PhD hallgató

Szerzetesi bűnök a középkorban

„Bűnesetek” a margitszigeti domonkos apácák történetében

„Szeressétek az embert, de a bűnt gyűlöljétek” – olvashatjuk Szent Ágoston regulájában (Praeceptum), mely szabályzatot a középkor folyamán számos szerzetesrend választotta közösségi életének alapjául.

A Praeceptum bűnmeghatározása a kiindulópont a középkori monasterium bűn-fogalmának vizsgálatakor; mely teológiai hozzáállást egy kiemelt közösség példáján ismertetem. A margitszigeti domonkos apácakolostor ágostoni regulájának szemléletéhez a középkor folyamán további egyházkormányzati dokumentumok (bullák, konstitúciók [Humbertus Romanis: Opera de vita regulari]) társultak. Már specifikusabb, a margitszigeti kolostor bűn-előfordulásainak vizsgálata esetében a források egy részét történeti munkák adják (pl. Sigismundus Ferrarius: De ordine dominicarum, De rebus Ungaricae provinciae Sacri Ordinis Praedicatorum).

Az apácák életében előforduló vétkek más-más büntetési eljárás alá esnek; a vétek típusa, az elkövetett bűn megítélésétől függően – a szóbeli dorgálástól kezdve – a fenytés különböző változatai is kilátásba helyeződhetnek.

A margitszigeti kolostor egyedinek értelmezett esetei ugyanakkor tágabb összefüggéseket bevonva (a középkor más szerzetesrendi jellemzőinek párhuzamba állításával) pontosíthatják az értékelést, nem téve kérdésessé a lelki összetevők fontosságát, amiről Szent Ágoston Vallomásaiban így vélekedik: "Ahogy »vétkekről« beszélünk, ha a lélek azon indulata, melyből ösztönzését meríti, helytelen és féktelenül és zürzavarosan hányja-veti magát; ahogy »kicsapongás« az, ha a lelki hajlam, mellyel testi gyönyörűségeinket szomjazzuk, mértéktelen, ugyanígy tévedések és fonák vélemények rútitják el életünket, ha megromlott maga az értelmes elme".

Göncz Zoltán

zeneszerző

A bűn zenei ábrázolása J. S. Bach szakrális kompozícióiban

Johann Sebastian Bach kantátaiban, passióiban, korálfeldolgozásaiban gyakran megjelenik a bűn fogalma, akár absztrakt, általános jelentéssel, akár konkrét bűnfajta, parancsolatszegésre utalva.

Az életmű legmegrendítőbb tételei éppen a bűnvallással, bűnbánattal kapcsolatosak. Elegendő a Máté-passió „*Erbarme dich*” kezdetű áriájára gondolnunk, amely a kakaskukorékolás után, Péter harmadik tagadását követően hangzik el.

A bűn zenei megjelenítése Bachnál elsődlegesen speciális disszonancia-használattal (*diabolus in musica*), ritka, szokatlan harmóniafügésekkel valósul meg, de – elvontabb, szimbolikusabb módon – dallamtranszformációkkal, vagy akár a korabeli zeneszerzői szabályok megszegésével is létrejöhet.

Az idős mesternél a szakralitás a (látszólag világi) kései hangszeres ciklusokat is áthatja (Musikalisches Opfer, A fúga művészete). E művek esetében a bibliai háttér (többek között) a szentírási bűnmozzanatokra utaló – szinte észrevehetetlenül rejtett – zenei kódok révén fejhető fel.

Görög Veronika

Bűn és bűnhődés a magyar és a cigány mesékben

A mese műfajhoz tartozó elbeszélések egy gazdag csoportjának meggondolkoztató jellegzetessége a családon belül uralkodó kegyetlenség és brutalitás, amellyel a szülők

élnék leszármazottaikkal szemben. Az ilyen típusú elbeszéléseket - amelyekről szó lesz - igen gyakran, igen jó megfogalmazásban találjuk meg a magyar és a cigány mesemondók körében is Utóbbiaknál lehetséges még nagyobb arányban.

Gromon András
teológus
Igazságszolgáltatás?

Mondanivalóm: az emberi természetnek olyan társadalmi berendezkedés felel meg, amely lemond az ún. igazságszolgáltatásról.

Először az „igazságszolgáltatás” belső ellentmondásait mutatom meg:

1. Az „igazságszolgáltatás” csak azokkal az esetekkel foglalkozik, amelyek napvilágra kerülnek: azt a „bűnt”, amely homályban marad, gyakorlatilag nem tekinti bűnnek.
2. Az „igazságszolgáltatás” figyelmen kívül hagyja azt a tényt, hogy képtelenség minden „bűncselekményt” felderíteni – így aztán csak azok „bűnhődnek”, akiket „elkapnak”.
3. Az „igazságszolgáltatás” lényegében nem foglalkozik azzal, hogy egy-egy „bűncselekményben” ki az igazi felelős, illetve ki mennyiben felelős.
4. Bűn és nem-bűn nem különíthető el szabatosan, ennek következtében „igazságot szolgáltatni” csak igazságtalanságok elkövetése árán lehet!
5. Mindenfajta „igazságszolgáltatás” eleve hazug, mivel a „szolgáltatás” alapjául nem az igazság szolgál, hanem a mindenkori uralkodó osztály(ok) által a többiekre kényszerített „jogrend”.
6. E szempont „objektív” oldala: ha az „igazságszolgáltatás” valóban igazságszolgáltatás akarna lenni, akkor elsősorban a bűncselekmények nagysága szerint kellene eljárnia, de fordítva teszi; „szubjektív” oldala pedig: a „nagy pestisesek” (az ügyész, a bíró, a politikus...) ítélik el a „kis pestiseseket”, sőt a nagy pestisesek a fő okozói a kis pestisesek „bűneinek”.

A második részben a fentiek evangélium alapjaira mutatok rá, illetve arra, hogy Jézus tiltotta az igazságszolgáltatást.

Hárs György Péter
irodalomtörtémész, esztéta, főiskolai docens, Eötvös József Főiskola
Pszichoanalitikus megjegyzések a bűn problémaköréhez

A bűn, a kriminalitás, a bűnérzet, a bűntudat és a lelkiismeret problémája nem csak az etikában, a teológiában, a filozófiában, de a pszichoanalitikus gondolkodásban is vissza-visszatér. A korai pszichoanalízis négy, mára klasszikusnak számító szerzőjénél fogom vizsgálni a problémakört, négy olyan markánsan elkülönülő gondolkodónál, akik egymásnak is gyakran ellentmondanak.

Kiindulópontom az alapító atya, Freud fölfogása. Három tanulmányát érintem itt: a *Totem és tabu*, a *Rossz közérzet a kultúrában* és a *Dosztojevszkij és az apagyilkosság* címűeket.

A pszichoanalízis ezen klasszikus megfogalmazásai mellett, ezekkel összevetve, megvizsgálom az egyik korai szakadár, Wilhelm Stekel és követői elképzelését bűnről, bűnözésről és a kriminális ösztönről.

Harmadik lépésben Szondi Lipót *Sorsanalízis és önvallomás* című írásaának a hivatkozott Freud művekre reflektáló részeit ismertetem, fölhasználva a Káinról vallott nézeteit is.

Végül Freud legközelebbi barátjának és tanítványának, Ferenczi Sándornak a pszichoanalízis és a kriminológia viszonyáról vallott korai nézeteit vizsgálom, majd a *Klinikai Naplójában* a bűn témakörében leírtakat foglalom össze.

Tudatában annak, hogy válogatásom a szakirodalomból véletlenszerű, megpróbálok javasolni a fentiek alapján egy olyan értelmezési kontextust, amelyben mind a négy, egymástól látszólag eltérő nézet a helyére kerül.

Horváth Orsolya

főiskolai docens, Sola Scriptura Teológiai Főiskola

Bűn-e a nem-értés és kegyelem-e az értés?

A feltámadott Jézus beszélgetése értetlen tanítványaival Lk 24. fejezetében

Előadásomban arra a kérdésre keresem a választ, hogy az értés és nem-értés hermeneutikai kategóriák hogyan értelmezhetők, illetve értelmezhetők-e egyáltalán a bűn és kegyelem összefüggésében.

Jézus találkozása feltámadása után tanítványaival az emmausi úton, illetve megjelenése Jeruzsálemben azért tűnik jó választásnak a feltett kérdés körüljárásához, mert egyrészt Jézus a saját tanítványainak nem-értésével találkozik ezeken a helyeken, másrészt pedig mert ebben a leírásban szemlélhetővé válik az a folyamat, melynek során Jézus a tanítványokat a nem-értés kiindulópontjáról elvezeti az értésig. Úgy gondolom, hogy ha a nem-értést és az értés eseményét ebben a dinamikus összefüggésben vesszük górcső alá, akkor nagyobb az esély arra, hogy választ kaphatunk a feltett kérdésre.

Az előadás középpontjában a „rest szív” (Lk 24,25) és az „okoskodó szív” (Lk 24,38) áll, amely – úgy tűnik – abba az irányba mutat, hogy az isteni kijelentés nem-értése személyes felelősség és így az értés sem előzmények nélküli, váratlan ajándék.

Hrecska Renáta

PPKE Jog- és Államtudományi Kar IV. éves hallgató

Bűn és bűnhődés a XXI. században

Az előadás jogi és pszichológiai megközelítésben mutatja be a XXI. század emberének bűneit, és ezekhez való viszonyát. A kriminológia eredményeit felhasználva elemzés alá veti az elkövetők tudatát: mennyiben érti meg a ma embere a bűn súlyát, egyáltalán annak létét.

Számos kriminológiai iskola megközelítésében volt alapvető tézis, hogy a bűnözési hajlam öröklődik. Ikerkutatások, családfakutatások támasztották alá, és döntötték meg később az ezt alátámasztó érveket. Később kialakultak a tanulási, szociológiai megközelítést alkalmazó iskolák, amelyek kizárólag az elkövető közvetlen és közvetett környezetet tették felelőssé a bűncselekményekért. Az igazság valahol a kettő között van, de hogyan változtak a bűnözésre hajlamosító tényezők napjainkra?

A szimpózium érdekes kérdése a bűnök átvállalása és a kollektív bűnösség megítélése. A keresztény vallási kultúrában elfogadott a mások vétkeiért való vezeklés. Jogilag azonban ez a jelenség nem tolerálható. Az előadás rámutat arra, hogy a kollektív bűn, és a mások felelősségéért való helytállás ellentmond a jogállam alapvető büntetőjogi elveinek.

Az előadás kitér a büntetés sajátosságaira: mi a célja és milyen eredményt érhet el a büntetés? Indokolt-e meghatározott körülményeket büntethetőséget kizáró tényezőknek nyilvánítani? Milyen hatással van ez a bűnelkövetésre? Lehetséges-e

„letudni” egy bűnt a büntetéssel? Végezetül kitérünk arra, hogy milyen módon jut el a bűn tisztán morális kategóriából a jog szférájába, majd hogyan lép ki a társadalom közegébe.

Hrotkó Larissza

nyelvész, teológus, kultúra antropológusnő, OR-ZSE

Bűn és büntetés: A terrorista nők jogi és társadalmi megítélése

Грянул выстрел-отомститель,
Опустился божий бич,
И упал градоправитель,
Как подстреленная дичь!

(А.Ф.Кони, Воспоминания о Деле Веры Засулич)¹

A vers sorai a 20. század eleji orosz társadalmat megrázó eseményre emlékeztetnek, amikor egy nő állt először az orosz (és talán nem kizárólag orosz) jogtörténetben a bíróság előtt a terrorizmus vádjával. Vera Zaszulics felmentést kapott a bíróktól, de nem az a szándékom, hogy előadásommal minden terrorista nőt felmentsek tette alól. Sokkal inkább a korabeli és a jelenlegi reakciókat szeretném megmutatni a női erőszakos cselekmények megítélésében. Ezek a vélemények a társadalmi sztereotípiákról és a nemek társadalmi magatartásával szembeni elvárásokról árulkodnak.

Vera Zaszulics ügyével kapcsolatban, akit a modernkor első női terroristának is tart, az egykori bírója, későbbi híres jogász emlékirataiból idézek. Koni nemcsak a perről, de az uralkodó orosz korabeli erkölcsi felfogásokról is szólt. Többek között Obolenszkij herceg női társadalmi helyzetről alkotott elképzeléséről. A herceg ugyanis feleslegesnek tartotta a hatalommal szemben (?) erőszakosan fellépő nők bírósági meghallgatását, amelynek során a nők csak eljátsszák a szerepüket. Úgy vélte, hogy a női társadalmi szerep kizárólag a háztartásra korlátozódik, az engedetlenséget ostorral kell büntetni.

Pedig Vera Zaszulics éppen az ilyen testi büntetés ellen lépett fel. Váratlanul és a társadalom számára teljesen érthetetlenül. Hiszen Zaszulics nem állt kapcsolatban a megostorozott politikai fogollyal: se testvére, se felesége, se szeretője nem volt.

Vera Zaszulics büntetőjogi ügye szorosan kapcsolódott az 1876. évi pétervári eseményekhez, amikor egy Bogoljubov A. P. nevű diák letartoztatásba, illetve fogdába került. Trjepov F. F. tábornok parancsára Bogoljubovot ostorral verték meg az előzetes letartoztatásban, holott a testi fenyegetést a törvény tiltotta.

Zaszulics 1878 január 24-én nyilvános fogadóórán megjelent Trjepov – aki az uralkodó cár törvénytelen testvére volt egyébként – irodájában és közvetlen közeléből rálőtt, kifejezve ilyen módon a fogoly megverésével szembeni tiltakozását.

Tábornok ugyan életben maradt, de a per kimenetele nem volt biztos. A bíróságon A. F. Koni elnökölt. K. I. Kessel volt a vád képviselője. P. A. Alekszandrov, Zaszulics ügyvédje akkoriban még új volt a szakmában. És mégis az ügyvéd elérte a nő felmentését.

Védő beszédében Alekszandrov pszichológiailag elemezte védenca tettét, figyelembe véve az orosz társadalom akkori hangulatát. A társadalom ugyanis eufórikus hangulatban volt a (19. század) 60-as évek reformjaitól. Az ügyvéd elmesélte a

¹ A. F. Koni jogász emlékirataiból. A vers szövege isteni büntetésnek mutatja a terrorista aktust.

bíróságon Vera Zaszulics előéletét: szólt a megaláztatásokról és a kínzásokról, amelyeket el kellett viselnie a korábbi letartóztatása és bebörtönzése során.

„Először jelenik meg a bíróság előtt egy nő, akinek tettében nem volt személyes indíték, se személyes bosszú. Egy nő, aki büntetést az eszméért folytatott harcban követett el. Mit jelentett neki ez a Bogoljubov? Nem volt se rokona, se barátja, se ismerőse. Soha nem látta, és soha nem ismerte őt. De ahhoz, hogy felháborodjon az erkölcsileg elpusztított ember látványán, hogy feldühödjön a védtelen ember kigúnyolása miatt, feltétlenül kell rokoni, vagy párkapcsolatban állni az illetővel?” Ezek voltak a védő szavai, amelyek meggyőzték a nyilvánosságot és ezzel együtt a bírókat is.

Ezekből a hatásos szavakból is kihallatszik, mennyire más volt a nők morális megítélése a férfiakkal szemben. Volt?

1907-ben megjelent „Nő és a társadalom” című feminista folyóiratban Szász Zoltán írt arról, hogy a magyar polgári társadalom a női becsület fogalmát szexualizálja, és a nők társadalmi egzisztenciáját a szexuális szerepére redukálja. Ezért a legnagyobb „női” bűnnek a polgári társadalom a prostitúciót, illetve a házasságtörést tartotta, miközben a férfiak törvényellenes tevékenysége a társadalom szemében az erőszakhoz kapcsolódott.

A terrorista nők modernkori megítélését Alice Schwarzer 1977-ben írt „Terroristinnen” című cikkben elemezte. Egy meghökkentő adat Schwarzer cikkéből: az akkori németországi börtönökben ülő (német) terroristák kétharmada nő volt. És ebben a statisztikában nem csupán az úgynevezett „forradalmi mennyasszonyokról” volt szó. Ulrike Meinhoff, például, nemcsak a gyakorlatban, de a mozgalom elméletében is vezető szerepet játszott.

A jelenség olyan régi talán, mint az emberiség története. A nők nem természetnél fogva jók és békések – ezt csak egy társadalmi, illetve kulturális klisé. Egyszer áttörve ezt a mesterséges korlátot, a nők is úgy viselkednek, ahogy a szituáció megköveteli. És a nők tudnak racionálisabb és számítóbb lenni, mint az agresszív és emocionális férfiak.

Facit: A bűn, tehát, amelyet az adott közösséget szabályozó törvény határoz meg, nem ismer nemi megkülönböztetést.

Hubai Péter

egyiptológus, teológus, egyetemi tanár WJLF

Miért bűn a hitetlenség

A János szerinti evangéliumban Jézus azt mondja: „ha nem hiszitek, hogy én vagyok, meghaltok bűneitekben”. A hit hiánya tehát bűn, amely halálra visz. Ez – noha egészen más szókézzel van kifejezve – igen közel áll ahhoz a hindu felfogáshoz, miszerint a transzcendenstől való eltávolodás a nemtudásban gyökerezik. Hasonlóan vélekedik a buddhizmus is a lét végső mélysége megragadásának nemtudásáról. Az európai-mediterrán vallási hagyományban a gnosztikus iratok arról szólnak, hogy már a kozmikus szférában megjelent a Nagy Szent Szellem fel-nem-ismerésének tragédiája, s ez egyben az embert is egzisztenciálisan katasztrofális helyzetbe vitte. Ebből az állapotból az üdvösségre a „*gnosis*” juttathatja el az embert. A 4. evangélium azt üzeni, hogy „aki hisz őbenne, el nem kárhozik, aki pedig nem hisz, immár elkárhozott, mivelhogy nem hitt az Isten egyszülött Fiának nevében”. De mit jelent ez a saját kontextusában?

Iványi Gábor jun.

tanársegéd WJLF, PhD des. OR-ZSE

A bűn, az isteni kegyelem és a hit elmúlása John Wesleynél

John Wesley a *The New Birth* című (45.) prédikációjában nagy hangsúlyt fektet rá, hogy az ember Istentől elszakított állapotát drámaian bemutattva egyértelműsítse: Ádám és Éva bűnbeesését követően minden ember eleve a halál számára, a halálra nézve születik meg, élettelen. („Accordingly in that day he did die: he died to God, the most dreadful of all deaths.”) Teremtőtől elszakított állapotából *lelkét* csak az Istenhez vissza-térítő, Isten kegyelme folytán hozzá eljuttatott *hit* válthatja ki. Ez a hit azonban soha nem válik az ember(i természet) részévé, s azon túl, hogy Istennel sem azonosítható, megváltó-megmentő munkáját elvégezvén természetszerű célja az, hogy elenyésszen („Faith will totaly fail”, in: *The Law Established through Faith*).

Joób Máté

egyetemi docens Semmelweis Egyetem MI, evangélikus lelkész

Amiben egyek vagyunk

a bűnbánati gyakorlat pasztorálpszichológiai vizsgálata

Az evangélikus egyházban az utóbbi évtizedek alatt erőteljes érdeklődés mutatkozott az egyéni bűnbánat - a legelterjedtebb elnevezés szerint a gyónás - iránt. Teológusok és lelkészek elsősorban azt tudakolják, hogy miként lehetne újra visszaállítani vagy - ahol még halványan él - megerősíteni az egyéni bűnbánati gyakorlatot. A II. világháborút követően a római katolikus egyházban egyre többen lehetett hallani arról, hogy az egyéni bűnbánat szentsége válságban van. Az erre érkező első reakciók elutasítóak voltak. Többen azzal érveltek, hogy az az intézmény, amelynek alapjai a Szentírásban gyökereznek, és amelyet az egyház az évszázadok során féltve őrzött, nem kerülhet válságba. Ez a magatartás azonban nem segítette a bűnbánati gyakorlattal kapcsolatos problémák igazi feltárását. Őszintén szembe kellett nézni azzal a ténnyel, hogy mindenütt csökkent a bűnbánati alkalmak száma.

De vajon miként vélekednek a hívek? Ezt próbáltam feltárni egy empirikus kutatás segítségével, amelyben többek között a következő kérdésekre kerestem a választ: Mire és hogyan kaptak segítséget a bűnbánók a bűnbánati alkalmak során? Hogyan élték át a segítségnyújtást? Milyen következményei voltak a segítségnek saját hitéletükben? Mint kutató az is foglalkoztatott, hogy a mai társadalmi viszonyok között mennyire relevánsak az egyéni bűnbánati gyakorlat uralkodó formái.

Előadásomban ennek az ökumenikus felmérésnek az eredményeit szeretném ismertetni, rávilágítva arra a nagyon mélyen lévő diszharmóniára és vágyakozásra, ahol jelentéktelenné válnak a felekezeti különbségek.

Karasszon István

egyetemi tanár KGRE HTK

Türelme hosszú, hűsége nagy

A kegyelmes Isten képe az ószövetségi teológia egyik alapvető építőeleme. E fontos teológiai mondanivaló utóhatása a keresztyénségben és az iszlámban egyaránt föllelhető. Mindez azonban mit sem változtat azon, hogy az újabb kutatásban tisztázatlan e mondanivaló eredete. Míg a deuteronomiumi teológia függőségét az asszír vazallus-szerződésektől egybehangzóan vallja az újabb exegetikai irodalom,

addig éppen a kegyelem alap gondolatát nem tudjuk levezetni Asszíriából. A jelen tanulmány megpróbálja feltérképezni azokat a Deuteronomium előtti tradícióelemeket, amelyeket a Kr.e. VII. század végén a nemzeti megújulás teológiai reformja fölhasznál, sőt központi teológiai mondanivalóvá emelt.

Katona Csilla

Magyar Bűnmegelőzési Börtönmissziós Alapítvány elnöke

"Börtönben voltam és eljöttetek hozzám"

Felelősségvállalás, jóvátétel, társadalmi befogadás

A bűnelkövetők körében végzett keresztény lelkipásztori munka tapasztalatai szerint az elkövetők általában az elkövetett bűncselekménnyel kapcsolatban magukat ártatlannak tekintik, vagy felelősségüket kisebbítik.

Az eljárás során azért is igyekeznek minél kevesebb felelősséget magukra vállalni, hogy a rájuk háruló büntetés a lehető legenyhébb legyen.

A hatóságok által az elkövetett bűncselekmény a büntető törvénykönyv szerinti mértékű megtorlása történik. Az elkövető családja, gyermekei életében súlyos következményekkel jár az ítélet és letöltése.

A sértettek és szempontjaik kimaradnak az eljárásból.

A büntetés-végrehajtási intézetekben az elítélteknek lehetősége van arra, hogy vallásukat gyakorolják. A vallásgyakorlás keretei is szűkösek, de leginkább itt nyílik lehetőség arra, hogy az elkövetők találkozzanak a kegyelemmel. A kegyelemben való élet gyakorlati megvalósítására csekély esély van.

A szabadulást követő társadalmi visszailleszkedés sikerének négy területe: a munkába állás, lakhatás, családi kapcsolatok, és a bűncselekmény által okozott károk jóvátétele.

A Nemzetközi Börtöntársaság (Prison Fellowship International) programja a Zakeusról elnevezett foglalkozás-sorozat (angol nevén Sycamor Tree projekt), amely segíti az elkövetőket a felelősségvállalásban, és a jóvátételben. Kiderül, hogy emberek sérültek meg a bűncselekmény által.

A program során a felelősségvállaláson, megbánáson, megvalláson, jóvátételen túl beszélünk a megbocsátásról, és a megbékélésről is.

Kopeczky Rita

egyetemi adjunktus KRE BTK Szabaddölcsészeti tanszék

Bűn és engesztelés az ókori misztériumvallásokban

Az ókori görög-római misztériumvallásokról nem állnak rendelkezésünkre beavatottaktól származó, részletes beszámolók, így ismereteink általában kívülálló tudósításain alapulnak. Ezért ezeknek a vallásoknak a bűnfogalmáról sem alkothatunk hiánytalan képet. A meglévő forrásokból azonban mégis kiderül néhány érdekes részlet. A misztériumvallások bűnfogalmának vizsgálatakor három fő témakört érdemes szemügyre venni. Az első: amikor a bűn, bűnvallás, bűnhődés kérdésével a vallás (egy vagy több) megalapozó mítosza foglalkozik, és ennek alapján lehet óvatos következtetéseket levonni arról, hogyan gondolkodhattak az adott vallás követői a bűn és engesztelés kérdéséről. (Ide sorolhatjuk a vallás kezdeti történetéhez kapcsolódó mítoszokat is, amelyek elbeszélik, miféle emberi ellenállásba ütközött az istenség tisztelete a kezdeti időkben, és milyen következményekkel járt ez az ellenállókra nézve.) A második: amikor a bűnös a vallás ezoterikus jellege ellen vét

(pl. avatatlanok előtt felfedi a misztériumokat) – ennek kiengesztelésére általában nincs lehetőség. A harmadik: amikor a bűnös konkrét kultikus, rituális vétséget követ el (erről elsősorban az Isis-misztériumok kapcsán szólnak források): ez esetben helye van a bűnvallásnak és az engesztelésnek. Külön figyelmet érdemel az a kérdés, hogy a bűn megvallása és kiengesztelése mennyiben képes elfordítani az isteni büntetést a bűnös fejről.

Kozma Emese

doktoranda ELTE BTK hebraisztika-judaisztika

A kappara tana a haszide Askenáz írásaiban

A *haszide Askenáz* (Németország jámborai) néven ismert (12. század második fele-13. század eleje) középkori európai zsidó pietisztikus és misztikus irányzatnak és körnek három kiemelkedő alakja van: R. Samuel he-Haszid, fia R. Judah he-Haszid (1217-ben halt meg), akik Speyerben (az utóbbi később Regensburgban) éltek, valamint az utóbbi tanítványa, R. Worms-i Eleázár, aki Mainzban és Wormsban élt (1160/65, Mainz-1238, Worms). A két előbbi szerző pietisztikus írásait a *Széfer haszidim* néven ismert könyv tartalmazza, melynek két változata ismert, ezek közül a hosszabb változat az eredetibb, amely a Ms Parma H 3280, a 13. század második feléből származó kéziratban maradt fenn. A *Széfer haszidim* (Parma) a *haszid* zsidó élet törvényeit, szabályait tartalmazza 1983 paragrafusban. Bevezető részeiben melynek első 27 paragrafusát R. Samuel he-Haszidnak tulajdonítanak, és a következő részekben, mely Judah he-Haszid tanításait tartalmazza, a *haszid* élet és mindenekelőtt a *tsuva* (vezeklés, megtérés) törvényeit írja le, mely központi helyet foglal el a *haszide Askenáz* tanításaiban. E szerint az a *haszid*, aki bünt követett el és megbánta bűnét, elmegy a *hakham*hoz (bölc, rabbi), elmondja a bűnét és *kapparát*, *tsuvat*, azaz vezeklést kap egy bizonyos időre. R. Worms-i Eleázárnak pietisztikus jellegű tanításait a *Széfer ha-Rokeah* nevű halákhikus (a zsidó törvényeket tartalmazó) műve két bevezető része tartalmazza (*Hilkhot haszidut* és *Hilkhot tsuva*), az előbbieket szellemében. Az utóbbi rész, mely a vezeklés törvényeit tartalmazza különböző bűnökre (gyilkosság, testi sértés, ütés, káromlás, istenkáromlás, rágalmozás, lopás, csalás, házasságtörés és paráznaság, hitehagyás, nem-zsidó hatóságoknak való árulás stb.) külön is és négy más recenzióban is fennmaradt számos (kb. 65) kéziratban a középkor folyamán (míg a *Széfer ha-Rokeah* egy kéziratban az 1505-ben Fanoban kinyomtatott változaton kívül). A különbség elődeihez képest, ahogy ezt a külön hagyományozott változatok bevezető részében megfogalmazza, hogy olyanoknak írta, akik szégyellik elmondani egy *hakham*nak a bűnüket és egyedül vezekelnek a könyv alapján.

A *haszide Askenáz* vezekléstana szerint négyféle *tsuva* van: *tsuva ha-baa* (a jövőre nézve a megtérőnek keresnie kell azokat a helyzeteket, amelyek hasonlítanak a bűn helyzetéhez, és le kell győznie a rossz hajlamát, ezzel bizonyítva, hogy megtért), *tsuvat ha-gádér* ('kerítés', a jövőre vonatkozóan a megtérőnek kerülnie kell azokat a helyzeteket, melyek az elkövetett bűn lehetőségét tartalmazzák), *tsuvat ha-katuv* (a Tóra által előírt büntetésnek megfelelő nagyságú szenvedés), *tsuvat ha-miskal* ('mérleg', a bűnben való élvezettel egyenlő mértékű szenvedés, fájdalom). Ezek közül az első kettő a jövőre vonatkozó bizonyíték a megtérésre, a két utóbbi a tulajdonképpeni engesztelés vezeklés által (*kappara*).

Az előadás a négyféle *tsuva* mögötti, a bűnre és az engesztelésre vonatkozó koherens tanítást, tanítási rendszert mutatja be: az első kettő mögött a *jecerrel* (a rosszra való hajlammal) kapcsolatos azon tanítás körvonalazódik, hogy az ellene való

küzdelem, és a *jecer* legyőzése a *haszid* és a vezeklő legfontosabb célja a jövőre nézve; a második kettő mögött pedig azon tanítás, hogy a múltra nézve engesztelő ereje egyedül a szenvedésnek, a testi fájdalomnak van. Érdekem e szerint nem váltanak ki bűnöket, viszont a szenvedés kiegyenlíti azt a mérleget, mely az eljövendő világban az evilági bűnöket méri az ítéletkor. A *kappara* (engesztelés) '*katuv*' fajtájának tárgyalásakor e tanításnak a Talmud-i zsidó engesztelés-tannal való kapcsolatára térek ki, továbbá arra a kérdésre, amelyre a *Széfer haszidim* és Judah he-Haszid egy responsuma eltérő választ adnak: hogy engesztel-e ha az ember megöli magát bűneiért? Az utóbbival kapcsolatban az arányosság elvére a *miskal-tsvában*, illetve az engesztelés által elért (bűntől való) tisztaság metaforáira.

Majsai Tamás

theológus, egyetemi tanár, a WJLF Theológus és Lelkész Szak dékánja

Az állambiztonsági együttműködők esetének néhány ekklesio-theológiai összefüggése a bűn, bűnvallás és kegyelem triászában

Kiinduló kérdések:

- a probléma
- a kegyelemtheológiai agentológiai szempontból releváns tételei
- az agentológiai bűn és bűnvallás antropológiai, theológiai, szociológiai, társaslélektani etc. problémái
- kinek a bűne, miért e bűn?
- a bűnvallás dogmatizálása
- a moralizálás kérdésköre
- van-e, lehet-e, kell-e és miért a *gratia gratis data* (esetleg: *gratia creata*)
- a *gratia praeveniens* agentológiai kérdései

Mártonffy Marcell

egyetemi docens, Andrásy Egyetem, Közép-Európa Tanulmányok Kar

A diszkurzív rossz

Intézményesült beszédformák és keresztény etikai hagyomány

A nagyegyházi kereszténységben – ezen belül a saját intézményi és teológiai struktúráját, hagyományszemléletét, rituális és kommunikációs formáit a legegységesebben definiáló katolikus egyházban – a modernitással való konfrontáció lényegesen megváltoztatta több, a keresztény önazonosság alapmózzanatát alkotó fogalom jelentését és használati módját. Egyfelől a megfogyatkozott hatalmú egyház egyre inkább szűkíteni kényszerült az általa ellenőrzött valóságok körét, amely a 20. században már leginkább csak az egyéni lelkiismeretre terjed ki. Ugyanakkor, másfelől, az önfenntartás modern stratégiáinak elsajátítása, a nyilvánosság különböző tereinek megtartására vagy visszahódítása irányuló (missziós) törekvés szembeötlő következménye a keresztény beszéd társdalmi szintű retorizálódása. Az átalakulást példászerűen tanúsítják a bűn fogalmának használati módjai a nyilvánosság terében. A bűn körültekintő teológiai mérlegelésének és hiteles alkalmazásának feltételei itt alig vagy egyáltalán nem állnak fenn. Intézményi érdekek szerint hasznosított retorikája élesen elkülönül – nélkülözhetetlen – szituatív és interperszonális megértésétől. A *diszkurzív rossz* kifejezéssel arra a jelenségre utalok, hogy az egyéni lelkiismeret dimenziójában csak nagyfokú diszkrécióval megközelíthető és a kiengesztelődés távlatába illeszkedő bűnösségtudat

(egyház-, tradíció- és közpolitikai) funkcionalizálása szó és teológiai jelentés szétválásával, mintegy a központi teologumenon elvadulásával, ellenségképző mechanizmusoknak történő alárendelődésével, mi és ők, jók és rosszak stb. dichotómiájának rögzülésével jár együtt. E (többszörös) hasadás felveti a bűnhivatkozások felelősségének kérdését, s egyúttal rávilágíthat a nyelv- és intézménykritikai reflexió „jószerzői” jelentőségére is.

Nagy Péter Tibor

egyetemi tanár, MTA doktora

Az „eredendő bűn” – vallásszociológiája

Az empirikus szociológia több olyan kérdést is fel tud tenni, melyet a vallástudományok vagy a teológia csak nehezen. A vallástudományi és teológiai gondolkodást ugyanis elsősorban a magaskultura befolyásolja: a vallástudós vagy teológus fejében az egyes hittételek és hitelemek azért kötődnek össze vagy választhatóak széjjel, mert tisztában van nemcsak egyháza hivatalos vagy domináns teológiai tanításaival, hanem az ezzel kapcsolatos vitákkal is, ráadásul az a hitelemek, dogmák kialakulásának történetét is ismeri vagy ismerni véli, ami ugyancsak valószínűsíti az egyes hittételek "szétszalazását". Másfelől a vallástudósra és teológusra, mint minden humánértelmiségire természetes módon hatnak korának – és persze az elmúlt koroknak - filozófiai áramlatai, szövegkritikai módszerei, gondolkodási metódusai stb. S az sem elhanyagolható tényező, hogy a vallástudós vagy teológus személyében gyakran része egy olyan intézményrendszernek, mely az egyetemi előrejutást, vagy egyházszervezeti elfogadottságot meghatározott teológiai nézetek elfogadásához kapcsolja.

Ezzel szemben az egyes egyházakhoz tartozó – önmagukat azok tagjának definiáló, azok szertartásain résztvevő hívők tömegei számára – úgy a magaskultura, mint a szervezeti „követelmények” kevésbé hatnak. A teológiai műveltséggel/ vagy műveletlenséggel könnyedén versenyképesnek tekinthető a filozófiai vagy eszmetörténeti műveltség-műveletlenség mértéke, a hittételek elfogadásának hiánya miatt pedig már nem nagyon zárnak ki egyszerű hívőt a népegyházakból. Ezzel szemben a tömegkultura – tömeggondolkodás, a közhiedelmek, a tudományok „lecsorgó” elemei nyomán rendkívül összetett hiedelemvilág alakul ki a hívők körében, mely a teológus számára is talán tanulságos lehet. Ugyanakkor a szekularizált gondolkodásuk szókészletében és hiedelemvilágában is élnek a zsidó-keresztény kulturális körök teológiailag is értelmezhető eszméi.

Néhány megelőlegezett (s talán figyelemfelkeltő) adat: a magukat hívőknek mondók harmada nem hisz az eredendő bűnben, a nem hívők mintegy 30 % a hisz benne. A hetente templomjárók 17 % a nem hisz benne – a templomba sosem járók 30 % a hisz benne. A katolikus háttérűek 47 %, a kálvinista háttérűek 42 % a hisz benne. Az előadás arra keres választ, melyek lehetnek a legfontosabb magyarázatok a teológiailag alig értelmezhető hiedelmi sokszínűségre.

Óbis Hajnalka

főiskolai docens, Nyíregyházi Főiskola Történettudományi és Filozófiai Intézet

Vétkek és bűnök megítélése az augustinusi levelekben

A hippói püspök levelezése értékes forrás számunkra a IV-V. századi Africa római provincia mindennapi életének megismeréséhez. A levelek konkrét esetek, peres

ügyek, társadalmi és egyéni konfliktusok leírásait tartalmazzák, amelyekben Augustinus döntőbíróként vagy tanácsadóként járt el. Az egyes esetekhez kapcsolódó augustinusi érvrendszer nemcsak a püspök híveire kifejtett erkölcsi nevelését mutatja be, hanem azt is megemlíti, milyen büntetést szabna ki a római császári törvénykezés az elkövetett vétkekre és bűnökre. Ezekkel a világi törvényekkel azonban Augustinus csak fenyegeti a bűnösöket, a ténylegesen kiszabott büntetése mindig enyhébb, és arra törekszik, hogy az ideális keresztény életforma megvalósulása felé terelje tanácsot kérő híveit. Az előadásban ezekből az esetekből mutatok be néhányat.

Ötvös Csaba

PhD hallgató (ELTE egyiptológia), tud segédmunkatárs (BSVI Szeged)

Szemet szemért?

A bűn és az átok értelmezése a kopt gnóosztikus könyvtárban

Az antik gnóoszhoz sorolt hagyományok mitologikus teológiáinak egyik alapvető elbeszélése a bibliai paradicsomi történetének értelmezése. A Nag Hammadi Könyvtárban olvasható forrásszövegekben a bibliai elbeszélés kommentárjaként is azonosítható elbeszélések között nincs egységes vélemény arról, hogyan értelmezték a bűnbeesés történetét és ennek közvetlen következményeit a szerzők.

Tervezett előadásban a variánsok rövid bemutatása után az értelmezések egyikét, a Cím nélküli iratban (NHC II,5) olvasható narratívát szeretném megvizsgálni. Az előadás fő kérdését a narratíva összetett szimbolikájából a gyümölcsévés és az átok motívumai adják. Először a mitologikus narratívát elemezve arra keresem a választ, hogyan használta a szerző a bibliai bűnbeesés elbeszélését azért, hogy létrehozza saját variánsát. Ez a kérdés mutathat rá arra az ellentétre, amely a keresztény és gnóosztikus értelmezések között fennáll. A második kérdés pedig a bűn és az átok viszonyát vizsgálja a traktátus kontextusában, mert ennek értelmezéséhez olyan narratívát kapcsolt a szerző, amely nemcsak egyedülálló a könyvtár traktátusai között is, és ezzel plusz jelentést ad ahhoz, amit általában „gnóosztikus” jellegnek nevezhetünk, hanem talán a traktátusban olvasható arkhónok koncepciójának eredetére is rávilágíthat.

Pelle Andrea

ügyvéd

Bűn és büntetőjog

Bűnvallás – megbocsátás - büntetlenség

Napjainkban a büntetés jogalapját gyakorlati szükségességében, hasznosságában látjuk. A büntetőjogban a büntetés deklarált célja az elkövető és mások visszatartása attól, hogy bűncselekményt kövessenek el.

Ha csak a múltra tekintettel róják ki a büntetést, az pusztá megtorlássá válik. Büntetés alkalmazására sokkal inkább az újabb bűncselekmények megelőzése érdekében kerül sor, de feláldozható-e a bűnös a generális prevenció oltárán? A kegyetlen büntetések vajon alkalmasak-e arra, hogy elvegyék a kedvét mindenkinek bűncselekmények elkövetésétől?

Az utóbbi évtizedekben előtérbe kerültek a büntetés olyan alternatívái, melyek a megbocsátásra helyezik a hangsúlyt. Ennek feltétele, hogy az elkövető beismerje a bűnösségét, nézzen szembe áldozatával, kérje bocsánatát, és a sértettnek megfelelő módon tegye jóvá az általa okozott kárt. Ha a közvetítés sikeres, a sértett elfogadja és

elégésnek tartja a felajánlást, akkor az állam nem érvényesíti büntetőjogi igényét, a büntetés elmarad.

A kegyelem büntetőjogi jelentősége: azt fejezi ki, hogy az államhatalom lemond a bűnösség megállapításáról illetve részben vagy egészében a büntetés végrehajtásáról, ezzel mintegy bocsánatot gyakorol a bűncselekmény elkövetőjével szemben.

Péter Csaba

lelkipásztor – tanár Partiumi Keresztény Egyetem, Nagyvárad

Bűnvallás és bűnbánat Szathmárnémeti Mihály: *Mennyei Tárház Kulcsa* című imádságoskönyvében

Szathmárnémeti Mihály (1638–1689) 1673-tól a kolozsvári gyülekezet harmadik lelkésze, 1681-től pedig a kolozs-kalotai egyházmegye esperese gazdag irodalmi munkásságot hagyott örökül az utána következő nemzedékeknek. Művei között megtaláljuk a teológiai szakkönyvek mellett a prédikációs köteteket, kátémagyarázatokat és az egyéni kegyesség gyakorlására buzdító, gazdag példákat állító imádságoskönyvet is, a *Mennyei Tárház Kulcsát*.

A könyv rendkívül ötletgazdag a különböző élethelyzetek kiválasztásában és az azokra alkalmazott imádságok megfogalmazásában. Nyolcvanhat imádságot tartalmaz, melyeket a szerző "... idvességes egy uegyoe [együgyű] elmékhez ..." ajánl, hogy ezeket alkalmazva "... minden rendben, karban, nyomoruságban lévoe egy uegyue [lévő együgyű] emberek, az Isten kegyelmes Tárházába bé-mehetnek". Az idézett címből kiérzik, hogy a Szathmárnémeti Mihály nem a képzett teológusokat, nem az iskolázott elitet célozza meg, hanem az írni-olvasni éppen csak tudogató egyszerű (együgyű) hívőt. Azt, akinek a legnagyobb szüksége van a tanításra, a helyes és Istennek tetsző imádságos életmód megtanulására. Az élethelyzetek gazdagsága mutatja, hogy megpróbál minden körülményre gondolni. Megtalálhatjuk a kora reggeltől késő estig tartó mindennapi programhoz kapcsolódó imádságok mellett az ünnepélyesebb alkalmakra: vasárnapra, úrvacsoravételre, ünnepnapra szólókat is. Mindezek mellett a mezőgazdasági év alkalmaira (szántás-vetés, aratás, szüret) szóló imák, a kereskedéssel kapcsolatos fohászok (útra induló kereskedő, vagy kereskedésben kárt vallott ember imája) és háború esetére való könyörgések is megtalálhatók a 212 lapos könyvben.

Az imádságokból kiérzik az Istenhez forduló ember bűnös volta, a bűn megvallása és az abból való szabadulás kérése. Az életében megmutatkozó jót hálával fogadja el, mint Isten kegyelmének és szeretetének ajándékát, hiányosságairól, mulasztásairól pedig bűnbánattal ad számot.

Az imádságoskönyv használhatóságát, és a maga korában való elismertségét mutatja, hogy a szerző életében öt kiadást ért meg, halála után még hármat. Az első, 1673-as kolozsvári kiadásból mindössze két példány létezik, ebből egyik Kolozsvárott az Akadémiai könyvtárban található. Ezt a példányt használtam az előadás előkészítéséhez.

Péter Éva

adjunktus, Babes-Bolyai Tudományegyetem Kolozsvár, Református Tanárképző Kar

Bűnbánati énekek az erdélyi református gyakorlatban

Az erdélyi református gyülekezeti éneklés múltját és jelenét megismerhetjük az évszázadok alatt hivatalosan kiadott gyülekezeti énekeskönyvekből, valamint a

színhagyományban fennmaradt dallamrepertoárból. A rendelkezésünkre álló nyomtatott kottás énekeskönyvek bizonyosága szerint az erdélyi gyülekezetek gazdag énekrepertoárral rendelkeztek már az 1700-as évek elején. Volt köztük gregorián dallam, középkori kanció, XVI századi magyar dallam, genfi zsoltár, német korál, vagy más idegen eredetű dallam. A szöveg tekintetében változatos témát öleltek fel: kezdő énekek, úgynevezett Istenes énekek, zsoltárok, imádságok, himnuszok, dicséretetek, katekhizmusi énekek. A XVIII század végétől már külön énekcsoportot alkottak az úgynevezett bűnbánati énekek.

A bűnbánati énekek egyrészt szövegük tekintetében jelentenek fontos kutatási témát, másrészt dallamuk vizsgálata is nagyon fontos azért, hogy felfedezzük milyen gyökerekkel rendelkeznek, milyen változatokban találjuk őket a különböző évszázadok énekeskönyveiben, és milyen átalakulást szenvedtek a színhagyományos megőrzésben. A bűnbánati versek egy részét ad notam utalással más ismert zsoltár, vagy dicséretdallamra énekelték. Ebből következik, hogy akik a bűnbánati énekeket írták elsősorban az énekelhető szövegek számát próbálták gyarapítani, nem a zenei anyag gazdagítása volt a cél. Ennek ellenére érdemes megvizsgálni, hogy melyek voltak azok a dallamok, amelyeket megfelelőnek tartottak arra, hogy a bűnbánati versek tartalmát hordozzák.

A bűnbánati énekek az erdélyi református gyülekezeti énekek egyik legismertebb énekcsoportja. Ezeket énekli a gyülekezet az úrvacsoraosztásos sátoros ünnepeket megelőző nagyhéten, konfirmáció előtti héten, ugyanakkor ezeket az énekverseket olvassák a hívek imádságként magánáhitatukban.

Pók Katalin

szellemi szabad foglalkozású filozófus (PhD Ab.)

A bűn és a "feledésbe ment igazság"

Mi számít bűnnek a Biblia tanítása szerint és hogyan gondolkodik erről a mai társadalom, mely megkérdőjelezi a bűn fogalmának létjogosultságát is? A kutatás feltárja a biblikus szeretet parancsa megsértésének forrásait és posztmodernben ragadt társadalmunk már e bűn alapján felállított jogrendjét. Összehasonlító elemzésben kutatja mit jelent a szeretet fogalma a zsidó-kereszténységben és mit mondanak erről az antik vallások - melyek alapjaiban közösek - aminek minden formája feléledt korunkban. Az egyiptomi-görög kultúrkör - amiről Isten azt mondta a történeti korban, ahol „a vipera és szárnyas kígyó lakik”- mit ért a szeretet alatt és mit mond az indiai kultúrkör legmeghatározóbb ága, a buddhizmus. Hogyan sérti meg a szeretet parancsát és hol érhetjük nyomon e tanok esszenciáját a mai nyugati gondolkodásban és jogrendjének változásában? A posztmodern tolerancia és szabadság értelmezés mely meta trendként uralja a mai társadalmakat a gondolkodást és jogrendet hogyan áll szemben Isten törvényeivel és a szeretet legfőbb parancsával. Hogyan függ össze a bálványimádat a jogrend változásával és a szeretet parancsának megsértésével az antik korban és korunkban mely a posztmodern szabadság zászlaja alatt felélesztette az antik vallási gondolkodást? Mire terjed ki a posztmodern amnézia?

Rákos Loránt

a Szlovákiai Református Keresztyén Egyház zsinati jogtanácsosa és egyházjogásza,
a Selye János Egyetem Református Teológiai Karának doktorandusza

Bűn és reparáció

(A protestáns egyházfegyelmi jog bűnkezelése)

A Szentírás tanrendszerének summája, valamint az egyház szolgálatának tartalma arra a lényegre koncentrálnak, hogy a létezés elején elbukott – és azóta a bűnösség terhét hordozó – embert miként lehet rehabilitálni és visszavezetni abba a tökéletes állapotba, amiből a bűn következményeként kiesett. Az isteni igazság szerint ez az emberi létezéssel tulajdonképpen már összenőtt bűnösség folyamatos reakciót és reparációt kíván meg az embertől annak érdekében, hogy a krisztusi váltság segítsége által megigazulhasson. A reakció a könnyebbik magatartás az ember részéről, hiszen a bűnre jelzést adni tulajdonképpen nem egy nagy kihívás (társadalmi igazságosságból álláspontokat kialakítani, elítélni, esetleg pártolni valakit tetteért, de idesorolható az egyes emberi rosszcselkedetek pletykaszintű véleményezése is). A bűn következtében létrejött eredmény reparációja viszont már annál nehezebb, sőt meglehetősen felelősségteljes hozzáállást igényel az embertől.

Az egyházfegyelmi jog biblikus rendeltetése éppen az, hogy ebből az eredendő bűnösségből származó eseti bűnös tettek elkövetőit úgy kezelje, hogy azok felismerjék egyrészt saját bűnösségüket, másrészt pedig Istenhez tartozásukat. Az egyházfegyelmi jog – a büntetőjoggal ellentétben – nem objektíve, hanem szubjektíve viszonyul az egyes egyházfegyelmi vétségekhez. Ez azt jelenti, hogy nem a tett bűnös voltára tekint elsődlegesen, hanem az azt elkövető személyre, aki viszont minden esetben menthető. Az egyházfegyelmi jog jogteológiai koncepciója tehát az, hogy a bibliai reménységet fel tudja éleszteni még a bűnösség terhe alatt élő emberben is. Éppen ezért a cél az, hogy egyházfegyelmi jog sose tartalmazzon végleges, vagy megmásíthatatlan szankciókat, hanem – Isten kegyelméhez igazodva – mindig úgy tekintsen a bűnelkövetőre, mint szabadítható teremtményre. A tételes egyházfegyelmi jog ezért folyamatos kihívások elé van állítva, hogy az emberben embert lásson, a bűnben pedig elvetést, és a kettőt meg tudja különböztetni egymástól. Mi tehát az egyházfegyelmi jog rendeltetése? Hogyan lehet valakit bűnösnek minősíteni a jog szerint? Ki kezében van egyáltalán az ítélkezés joga? Fegyelmező vagy büntető jog-e az egyházfegyelmi jog? Honnan kezdődik a felelősség határa? Ez mind olyan kérdés, amikre a XXI. században is keressük a választ.

Rónay Péter
doktorandusz EHE
A bűn kigyója

A Genézis 3,1-ben megjelenő kígyó alakja évezredek óta foglalkoztatja a laikusokat, filozófusokat, teológusokat és tudósokat. Előadásom során bemutatom a héber náhás fogalom sokrétűségét, a kígyónak a kánaánita kultúrában betöltött szerepét, és igyekszem megválaszolni azt a kérdést, miért éppen a kígyó lett a bűnre csábító állat. Kitérek arra az ellentmondásra is, ami a kígyóra mondott átok és a rézkígyó, mint gyógyító szimbólum között feszül, végül bizonyítom, hogy a Jelenésekben szereplő Ósi Kígyó nem lehet azonos a Teremtés kígyójával.

Szabó Ildikó
tanárságéd WJLF
Női bűnök és a férfi bűnök az egykori és mai teológiai diskurzusokban

Augustinus, Aquinoi Tamás, Barth Károly a teológia történetének három óriása. Egészen eltérő történelmi korokban nagyon különböző szellemi, spirituális és intellektuális kihívásoknak próbáltak eleget tenni. Mindhárman foglalkoztak nemcsak a bűn problematikájával, hanem a jellegzetes női és férfi bűnök kérdésével is. Augustinus hatását mi sem mutatja jobban, mint az eredendő bűn fogalmának máig tartó hatása. De azzal, hogy a szexualitást és a bűnt összekapcsolta, évszázadokra meghatározta a kereszténység viszonyulását a nemiséghez. Aquinoi Tamás kora tudományos kihívásainak akart megfelelni; a kinyilatkoztatást egy olyan spekulatív rend szerint értelmezni, amely alkalmas az *intellectus fidei* elvének megvalósítására. De azzal, hogy a férfi uralmát a nő felett a teremtés eredeti rendjeként, és nem a bűneset következményeként láttatta, ideológiailag betonozta be a nők alávetett helyzetét. Barth a huszadik század történelmi katasztrófáinak közepette értelmezte újra a keresztény kijelentést. Nagyívű munkájában a *Kirchliche Dogmatik*-ban antropológiáját krisztológiailag alapozta meg. De azzal, hogy számára az önmagáért szót emelő nő az isteni rendből kilépő nő, minden, egyébként pozitív viszonyulása ellenére ellehetetlenítette a korában már virágzó nőmozgalmakkal való érdemi keresztény párbeszédet.

Előadásomban nemcsak elemezni kívánom e három gondolkodó témánkba vágó vélekedéseit, kiemelném azokat az elemeket is, melyekkel hosszú távon mégis pozitívan befolyásolták a nők helyzetét.

Szávay László

doktorandusz EHE, doktorandusz ELTE BTK, óraadó Filozófiai Intézet

Pelagiánus volt-e Kant?

Augustinusnak a *peccatum oroginale*-ről szóló tanítása alapjaiban befolyásolta a keresztény/keresztyén teológiát és rendkívül jelentős hatást is gyakorolt az európai etikai gondolkodás történetére. Pelagius volt a filozófus egyházatya legnagyobb vitapartnere a kérdésben, s igen erős érveket sorakoztatott fel az eredendő bűn elvetésére. Legvégül a hippói püspök álláspontja győzött az Egyházban, de az ember nembeli tulajdonságaként jelen lévő bűnösségről, és fogantatásától eredendően rosszra hajló természetéről szóló tanításnak számos ellenzője maradt. Így Immanuel Kant is. *Vallás a puszta ész határain belül* c. műve alapján bemutatom, hogy Kantnak az eredendő bűn ellenében kifejtett etikai érvelése számos ponton feltűnő hasonlóságot mutat Pelagius Augustinusnak címzett kritikájával; olyannyira, hogy jogsosan felvetődhet a kérdés is: Pelagiánus volt-e Kant?

Sziva Ibolya

WJLF hallgató

Beszélgetéstöredék a bűnről és a kegyelemről az egzisztenciálfilozófia és egzisztenciálteológia különböző nézőpontjaiból

Teljességre való törekvés nélkül, mégis elsősorban a 20. századi filozófiai és teológiai gondolkodás egyes képviselőinek felvetéseire támaszkodva kívánom azt a sajátos dialektikát bemutatni, amely a bűn és kegyelem, mint két pólus között feszül.

A bűnösség sajátos értelmezése pl. az emberi egzisztenciától való elhatároltság (létfeledettség) és az a tény, hogy ez a század sem mentes a bűnösség képzetektől, azt is felvetik, hogy mit kezdjünk az ilyen mód megsokasodó bűnökkel. Kegyelem és

elengedés olykor úgy értelmezettek, mint amihez az embernek le kellene mondania valamilyen értelemben vett igazságról. Ugyanakkor a másik oldalon az un. olcsó kegyelem ellen szól, az igazság érvényre juttatásának, ugyancsak jelentős imperatívusza. Mit is jelent ez? Erre keresek választ pro és kontra értve, érvényre juttatva mindkét hangot (bűn/kegyelem) megtartva ezt a furcsa ellentmondásosságot.

Szűcs Teri Beney Zsuzsa teológiai

„Miért van teo-lógia, miért nem inkább teo-líra”, kérdezi Dorothee Sölle; és kérdése lényegre törő, hiszen a szenvedés teológiájának (teológiáinak) rendszerszerűsége immár nem tartható fenn, az egyéni hangnak, az egyéni panasznak, az egyéni történetnek kell (vagy inkább: kellene) a helyébe lépnie. A szenvedés legújabbkori teológiája a foglalat a bűn-bűnbánat-kegyelem fogalmainak – legalábbis így olvasom Beney Zsuzsa líráját. Beney Zsuzsa költészetére tekinthetünk „teo-líráként” is. Eszmerendszere csak annyiban egységes, amennyiben a költői hang, a poézis koherenciája azt megengedi. Ilyen értelemben is pontos; de a szenvedés és bűn kapcsán feltett kérdései is metszően éleslátók.

Tóth Zsuzsanna doktorandusz Selye János Egyetem, katechéta **Az ellopott szeg, a megtalált nép**

Cigánymissziót kutató, és gyakorló cigánymissziót folytató hitoktató és doktoranduszként rendkívül megfogott a téma, melyet a Wesley János Lelkészképző Főiskola Ökumenétheológia és Interkulturalitás Tanszéke, valamint Vallástudományi Intézete szümpozíonként hirdetett meg. Úgy vélem, nem kis térfél jut itt (nem csupán) Magyarország legnépesebb kisebbségének a cigányság közelebbi megismerésének.

Célom az érzékenyítés, az elfogadás hangsúlyozása, hogy ez még mindig nem elég, hisz a kegyelem mindannyiunké. Előadásom kezdetén vázolom, milyen előítéletek veszik körbe és milyen indokkal ezt a hányattatott sorsú, hazátlan népet, a cigányságot. Vizsgálom, vajon megalapozottak-e a „bűnös nép” -vád velük szemben. Itt kitérek az általánosításra, az emberek beskatulyázási hajlamára. Példákkal szemléltetem, milyen mértékű a roma népességén belül a bűnözés, vizsgálom ezek okait.

Bemutatom a cigány nép himnuszát, mely magában hordja egyik legjellemzőbb bűnös szokásukat, mellyel az Teremtő Isten 7. parancsolata ellen vétkeznek, s amelyre a címben is utalok. Tárgyalom a cigány nép jellemző vonásait magyar társadalmunkkal szemben, értem ezalatt a különbözőségünk miben létét. Felfedve ezzel néhány értékítélet-különbségből adódó konfliktust, melyek gyökeres nézőpontváltást követelnek a keresztyén meglátás szerint, és elfogadásra, a felebaráti szeretetre sarkallnak. Vázolom Egyetemes Egyházunk missziós parancsát, s egy Gyökössy Endrétől vett tanítványság-értelmezést. Bibliai példával támasztom alá az emberi reakciót egy bűnös életű ember befogadásának első reakciójára, mely szolgáljon ráébresztésül, „szembesülésül” a hallgatóság számára. Végezetül mintegy záróakkordként beszámolok a mi Urunk kegyelmének tanúbizonyosságáról a cigány nép körében.

Vankó Zsuzsa

a Sola Scriptura Teológiai Főiskola rektora

Bűn, bűnvallás, kegyelem Keresztelő János szolgálatában

A témát részben exegetikai, részben rendszeres teológiai megközelítésben dolgoznom fel. Lk 1,76-77 lenne a kiindulópont, amely - Keresztelő János küldetéséről szólva - a bűnök bocsánatát összekapcsolja a szótéria fogalmával, szinte egyenlőségjelet tesz "az üdvösség ismerete" és "a bűnök bocsánatának" tapasztalata között. Szó lenne továbbá szintén exegetikai megközelítésben Mk 1,4-5-ről is, ahol az olvasható, hogy Keresztelő János a "bűnök bocsánatára" keresztelt, és "bűneikről vallást tévén" keresztelkedtek meg általa. Ebből kiindulva szólnék a bűn-fogalom meghatározásának bizonytalanságáról a 20.-21. századi keresztény teológiában, továbbá biblikus fogalmáról, és arról, hogy miért a bűnbocsánat a bűn egyetlen gyógyszere. Ezenkívül arról is, hogy miképpen ragadható meg a kegyelem fogalma, amely a bűnbocsánatban megnyilatkozik, továbbá hogy mi az ingyen kegyelem "fedezete", és ezzel kapcsolatban az "engesztelés" eredeti bibliai fogalmáról, a fogalom körüli félreértésről a köztudatban, valamint a 20-21. századi teológiában mutatkozó értetlenségről e biblikus fogalmat illetően. Végül az "örökkévaló evangélium" jelentőségéről a mai világunk számára, amelynek a gerincét éppen ez a hármasszó fogalomkör alkotja.

Vilmos László

egyetemi docens PTE BTK Ókortudományi Tanszék

Bűn és büntetés az ókori görögök világában

...irgalmatlan! más, ha megölték bár a fivérét,
vagy ha fiát, vérdíját mégis fölveszi annak:
és az ölé ott él azután is, mert lefizette,
néki pedig szíve és haragos hős lelke megenyhül
vérdíj vételekor; (Ilias IX. 632-636)

Az ókori görög kultúra elismert és valós hatást gyakorolt európai civilizációnk számos területén. A görög igazságszolgáltatás és büntetőjogi ismerete azonban kívül került tradicionális tudásunk körén. A jogtörténet is csupán kuriózum gyanánt foglalkozik Hellasz ezen örökségével. Előadásunkban megvilágítjuk a görög büntetőjogi néhány sajátosságát a bűn, bűnösség, büntetés és túlvilági büntetés témakörében. Röviden kitérünk arra is minek tulajdonítják egyes gondolkodók a „rossz” létezését. Rámutatunk arra, hogy több számunkra idegennek ható megoldás egyáltalán nem volt ritka az archaikus társadalmakban. Biztosak vagyunk benne, hogy más gondolkodásmódok megismerésével saját magunkat is világosabban láthatjuk.